

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Van Yüzüncü Yıl University
The Journal of Social Sciences Institute
Yıl / Year: 2021 - Sayı: Van Özel Sayısı
Issue: Van Special Issue
ISSN: 1302-6879 - Sayfa/Page: 503-522

Van Masallarının Max Lüthi Yöntemine Göre Çözülmesi *Analysis of Van Tales According to the Max Lüthi's Method*

• Talha ÇİÇEK* CELAL ASLAN**

* Arş. Gör., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü, Van/Türkiye.
Res. Assist., Van Yüzüncü Yıl University, Faculty of Education, Department of Education of Turkish Language and Literary, Van /Turkey.
cicektalha21@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1849-7794

**Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü, Van/Türkiye.
Asst. Prof., Van Yüzüncü Yıl University, Faculty of Education, Department of Education of Turkish Language and Literary, Van /Turkey.
celalaslann@gmail.com
ORCID: 0000-0001-6729-4531

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi / Date Received:

31/01/2021

Kabul Tarihi / Date Accepted:

03/03/2021

Yayın Tarihi / Date Published:

20/04/2021

Atf: Çiçek, T. & Aslan, C. (2021). Van Masallarının Max Lüthi Yöntemine Göre Çözülmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Van Özel Sayısı, 503-522

Citation: Çiçek, T. & Aslan, C. (2021). Analysis of Van Tales According to the Max Lüthi's Method.

Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute, Van Special Issue, 503-522

Öz

Masal olağanüstü özellikler barındıran, kahramanları doğaüstü güçler sergileyen, iyinin kötüyle mücadelesini ve iyilerin çoğunlukla kazandığını gösteren, muhatapları çoğunlukla çocuklar olsa da yetişkinler tarafından anlatılan ve dinlenen edebi bir türdür. Türk halk edebiyatının anonim ürünlerinden olan masallar evrensel nitelikli edebi ürünlerdir. Tarihi serüveni net olarak bilinmeyen bu ürünler sözlü olarak üretilir ve daha sonra yazıya aktarılır. Böylece kuşaklar arasında bir bağ sağlayarak kültürün ve geleneğin aktarımı sağlanır. Masal üzerine birçok disiplinde araştırmalar yapılmıştır. Masal incelemelerinde birçok tasnif biçimi ve metod uygulanmaktadır. Bunlardan biri de Max Lüthi'nin metin merkezli masal çözümleme yöntemidir. Bu yöntemle göre masallar tek boyutluluk, yüzeysellik, soyut biçim, tecrit ve geniş kapsamlılık ilkeleri doğrultusunda incelenir ve masalarda yer alan anlatım öğelerinin bu ilkeleri kapsayıp kapsamadığı analiz edilir. Bu yöntem masallara dair genel bir kanıya varılması açısından oldukça dikkat çekicidir. Bir masalın özünde var olan ve değişmeyen unsurlar bu yöntemle tespit edilebilir. Bu çalışmada; Van masallarından seçilen örnekler, Max Lüthi'nin çözümleme yöntemi kapsamında tasnif edilmeye ve çözümlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Masal, Van masalları, Max Lüthi, metin merkezli masal çözümleme yöntemi.

Abstract

Tale is a literary genre that has extraordinary features, its heroes exhibit supernatural powers, and that shows the struggle of the good against the evil and the winning of the good, and that is narrated and listened to by adults, although the addressees are mostly children. Tales, which are anonymous products of Turkish folk literature, are literary products of universal quality. These products, whose historical adventure is not known clearly, are produced verbally and then transferred to writing. Thus, the transfer of culture and tradition is ensured by providing a link between generations. Research has been done on fairy tales in many disciplines. Many classification types and methods are used in fairy tale studies. One of them is Max Lüthi's text-centered method of fairy tale analysis. According to this method, tales are analyzed in line with the principles of unidimensionality, superficiality, abstract form, isolation, and world coverage, and it is analyzed whether the narrative elements in the tales include these principles. This method is quite remarkable in terms of reaching a general conclusion about fairy tales. The elements that exist in the essence of a fairy tale and never change can be determined by this method. In this study, selected examples from Van fairy tales will be classified and analyzed within the scope of Max Lüthi's analysis method.

Keywords: Tale, Van tales, Max Lüthi, text-centered tale analysis method.

Giriş

Bir metni, başlı başına edebiyat olarak ya da edebiyatın belli bir türüne giren bir metin olarak okumak ya da yazmak, onun hakkındaki kesin bilgilere sahip olmadan gerçekleştirilebilecek bir yaklaşım değildir; insanın metne, onu okurken onda ne aradığını ya da yazarken onu nasıl kurduğunu söyleyen edebi söylem işlemlerini anlamasını sağlayacak örtülü bir kavrayışla yaklaşması gerekir (Connerton, 2014: 25). Bu sebeple çalışmada öncelikle edebi bir tür olan masala ve özelliklerine değinmek isabetli olacaktır. Masal türü anlatılar, tarihsel olarak önce şifahi, daha sonra yazıya aktarılmaları modern zamanlara rastlar. Masallar, söz konusu tarihsel gelişimine paralel olarak geleneğin aktarımını sağlama işlevi kazanır. Masalların kültürel kodlarının, özellikle muhatap kitlesi olan çocukların gelenekle temasa geçmesinde önemli rol oynadığı söylenebilir. Eski dönemlerde, özel bir anlatıcı tarafından anlatılan bu ürünler, her ne kadar çocuklar için olsa da yetişkinleri etkileyen bir niteliğe sahiptir. Metin Eren, masal anlatıcısının sıradan bir sözlü kültür aktarıcısı olmanın yanında, dinleyici ile etkileşim halinde olan bir sanatçı olduğunu aktarır (2017:34). Bu şekilde masal anlatıcısı dinleyiciyle iletişim kurarak onu masal atmosferine sokar ve geleneğin dinamik unsurlarını geleceğe taşır.

Masal, halkbilim araştırmalarının yanı sıra halkbilim tarihçesi içinde oldukça önemlidir. Özkul Çobanoğlu, halkbilim araştırmalarının yaygın olarak kabul edilen iki tarihi olduğunu ve bu tarihlerden birincisinin 1812 yılında Almanya’da Grimm kardeşlerin “Kinder- und Hausmärchen” (Ev ve Çocuk Masalları) adlı sözlü gelenekten derleyerek oluşturdukları masal kitabını yayımladıkları tarih olduğunu ikincisinin ise 1846 yılında İngiliz William John Thoms tarafından *Atheneum* adlı dergide Amrose Merton müstear adıyla yayımladığı “Folk-Lore” terimi olarak açıklar (2012:19). Bu durum hem bir tür olarak hem de geleneğin aktarıcısı olarak masalların önemini gözler önüne serer.

Masal kelimesinin Arapça “mesel”den türediği bilinir. Ancak masal üzerine pek çok araştırmacı farklı tanımlamalar yapmıştır. Boratav’a göre masal, nesirle söylenmiş; dinden, büyük inançlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü gerçeyle ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatıdır (2016:85). Saim Sakaoğlu ise masalları; kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyicileri inandırabilen bir sözlü anlatım türü olarak tanımlar (1973: 5). Boratav, masalların tamamen hayali ürünler olduğunu söyler ancak Sakaoğlu, masalların dinleyicileri inandırabilen bir sözlü anlatım olduğunu aktarır. Sözlü olma noktasında Metin Eren, masalın, estetik bir sözlü anlatım türü olduğunu; sözlü olma özelliğinin, yalnızca türün yaratılma ve aktarılma süreçleriyle değil; aynı zamanda anlatının biçimsel ve içeriksel özelliklerince de belirlendiğini belirtir (2016, 291). Mustafa Aça ise, masalın kısa ve yoğun anlatılar olduğunu hızlı, kısa ve yoğun anlatımla ilişkili olarak sözlü ananede –miş’li geçmiş zaman, şimdiki zaman veya geniş zaman kipleriyle kullanıldığını söyler (2019:166).

Mehmet Aça, masalların genellikle iyi ve kötü çatışması üzerine kurulduğunu, iyinin kötüye galip gelişini anlattığını ve çocukların temel değerleri kazanmasında en önemli araçlardan birisi olduğunu, eğlendirirken ve hoş vakit geçirten bu şekilde temel bazı mesajları da vermeyi amaçladığını söyler (Aça, 2019: 167). Burada, masalların işlevleri ortaya çıkar. Masal dinleyicisinin çoğunlukla çocuklar olduğu unutulmamalı ve masalların hangi işlevleri aktardığı önemsenmelidir. Mustafa Kaya ve Sedat Erol, çocukların masallar sayesinde, ana dilinin özelliklerini sezme ve keşfetme, sözcük dağarcığını zenginleştirme, içinde yaşadığı toplumun kültürel öğelerini tanıma gibi imkânlarla sahip olduğunu, canlı ve akıcı bir kurgu içerisinde hayal dünyalarını genişlettiğini söyler (2020: 171). Nitekim Boratav, çocuğa ana dilinin, bir işçi elindeki alet gibi, nasıl

kullanılacağını ilk öğreten, ona bu dilin türlü hünerlerini: kıvraklığını, zenginliğini, inceliğini ilk gösteren, kişiye kendi dilini konuşmayanlardan uzaklaştırıcı, onu konuşanlara yakınlaştırıcı duyguyu –ninnilerin, tekerlemelerin, türkülerin yanı başında, ama herhalde onlardan daha geniş ölçüde- ilk aşıl原因 ürünlerin masallar olduğunu söyleyerek bu savı güçlendirir (2018:17).

Maurice Halbwachs ise birçok toplumsal düşüncenin, çocuğun zihninde gezdiğini ancak kendilerine ait olan unsurları yalnızca uzun vadede aldıklarını belirtir (2018:57). Masalların kültürel kodları içerdiği yadsınamaz bir gerçektir. Masal dinleyen çocuklar kültürel kodları ilerleyen yaşlarda anlayacak ve gerekli alanlarda kullanacaktır.

Masal türü edebi eserler üzerine yapısal, işlevsel, kültürel ve sosyolojik çalışmalar yapıla gelmektedir. Sakaoğlu, halk anlatmaları içerisinde hakkında en çok araştırma ve inceleme yapılan alanın masal dünyası olabileceğini aktarır (2018:45). Masal araştırmaları alanında, günümüze kadar ikisi yapısal biri biçimsel olmak üzere üç önemli kuramsal çalışmanın yapıldığını görmekteyiz. Bunlardan ilki Finli araştırmacı Antti Aarne'nin 26.000 masal üzerinde “masalların tip kataloğu” adını verdiği çalışmasıdır. Masal araştırmacısı Stith Thompson Aarne'nin yapmış olduğu sınıflandırmayı korumuş ve yeni ilaveler yaparak sınıflandırmayı genişletmiştir. Thompson'ın bu çalışması *The Types of The Folktale* (Masal Tipleri) başlığıyla 1928 senesinde yayımlanmıştır. Thompson, *Motif Index of Folk Literature* (Halk Edebiyatının Motif İndeksi) isimli çalışmasını da 1955'te yayımlanmıştır. Çobanoğlu'na göre, bu altı ciltlik çalışma halkbilimi araştırmalarında ansiklopedik olarak üretilmiş en geniş ve en önemli referans kaynağıdır (2012: 129).

Masallar üzerine çalışan üçüncü önemli araştırmacı Max Lüthi'dir. Lüthi, masalları biçimsel özelliklerine göre değerlendirdiği *Das Europäische Volksmärchen, Form und Wesen* (Avrupa Halk Masalları, Şekil ve Yapı) başlıklı eserini Almanca olarak 1947'de yayımlanmıştır. Bu çalışma 1982 yılında İngilizceye çevrilir. Max Lüthi'nin çalışmasında geçen iki masal çözümleme ilkesini Gülay Mirzaoğlu 1996 yılında *Millî Folklor* dergisinde iki çeviri makale halinde yayımlanmıştır. Bu ilkeler “Halk Masallarında Tek Boyutluluk” ve “Halk Masallarında Yüzeysellik” tir. Bu çözümleme yöntemi, İbrahim Gümüş tarafından *Türk Masallarının Max Lüthi Yaklaşımıyla Çözülmesi* başlıklı doktora çalışmasında Türk masallarına uygulanmıştır. M. Naci Önal ve Aysun Dursun, *Zümrüdü Anka Masalı Üzerine Bir İnceleme* başlıklı çalışmasında, Muğla'dan derlenen Zümrüdü Anka masalını Lüthi'nin ilkeleri doğrultusunda incelemiştir (2017: 226).

İsviçreli edebiyat kuramcısı Max Lüthi, geliştirdiği masal çözümleme yöntemi odağında masalların ortak yapısını ortaya çıkarmayı hedefleyen beş ilke belirleyerek bu beş ilkenin masalların kurgusal yapısını inşa eden unsurlar olduğunu kanıtlamaya çalışmıştır. Max Lüthi'nin metin merkezli masal çözümleme yöntemi masallarda bulunan ortak biçim özelliklerini tespit etmede oldukça elverişlidir. Masalların belli bir biçimsel yapıya sahip olmamasına rağmen belli başlı ortak unsurlarını tespit ederek göstermek isteyen Lüthi, bunun için beş ilke belirlemiş ve Avrupa masallarını bu ilkelere göre inceleyerek masallardaki ortak unsurları ispatlamaya çalışmıştır. Masalların bu özelliklerini ortaya çıkarmak için Avrupa masallarını karşılaştırma yaparak çözümleyen Lüthi, masalda yaşam formlarının ve cansız nesnelere var olabilmesi için gerekli temel unsurları bu ilkeler doğrultusunda açıklamıştır (Gümüş, 2017b: 2399-2400). Lüthi'nin ortaya koyduğu beş ilke, bir masalın ana hatlarını gösterdiği gibi masal türü anlatıların kolektif yapısını da açığa çıkarmaya yatkındır. Lüthi'nin belirlediği ilkeler şunlardır: “tek boyutluluk”, “yüzeysellik”, “soyut biçim”, “tecrit ve her şeye bağlılık” ile “yüceltme ve geniş kapsamlılık”.

Van Masallarının Max Lüthi Yöntemine Göre Tahlili

Bu bölümde, Max Lüthi'nin beş ilkesi açıklanacak daha sonra Van masalları bu beş ilke doğrultusunda çözümlenecektir. Çalışmada Yılmaz Önay'ın, Saim Sakaoğlu danışmanlığında hazırladığı *Van Masalları Üzerine Bir Araştırma* başlıklı doktora tezinde yer alan masallar kullanılacaktır. Çözümlemede kullanılacak masallar *Tilki ile Değirmenci Sado*, *Hünerli Keçi*, *Bir Çift Göze Bir Deste Gül*, *Padişahın Kızına Aşık Olan Çoban*, *Oduncunun Üç kızı'dır*. Masallar rastgele yöntemiyle seçilmiştir. Çözümlenen beş masalın özeti çalışma sonunda paylaşılacaktır.

Tek Boyutluluk

Lüthi'nin çözümleme yönteminde yer alan birinci ilke tek boyutluluktur. Masalda gerçek ve hayalî iki farklı dünya olmasına rağmen hem anlatı hem de anlatıyı dinleyenler açısından tek bir dünyanın alımlanması tek boyutluluk olarak tanımlanır. Karakterler her ne kadar hayalî olsa da masalda gerçeğe yakın kahramanlar vardır. Masal dünyasında yer alan karakterler olağanüstülüklerle şaşırmadıkları gibi kendi dünyalarının tüm oluşumlarına aşinadır. Gümüş bu durumu şu şekilde açıklar: “Masal dünyasında yer alan karakterler olay örgüsünde kendisine verilen rolü oynar. Karakterler karşılaştıkları olağanüstü olaylar karşısında şaşırılmaz korkmaz ve meraklanmazlar,

sanki günlük dünyalarında her gün karşılaştıkları sıradan olaylar gibi davranış sergilerler.” (2017a: 72). Anlatılan masal dünyasıyla gerçek dünya benzer bir evrende geçer. Bizim korktuğumuz durumlar aslında karakterler için son derece normaldir. Masal, esrarengiz olana duyulan korkudan bütünüyle yoksundur (Lüthi, 1996a: 149). Karakterler için masal dünyasında karşılaşılan durumlar son derece olağandır.

Masal dünyasında yer alan karakterler birer oyuncu hüviyeti sergiler. Masal kişileri kendilerine biçilmiş rollerden haberdar olarak bunu icra eder. Nitekim Lüthi de masal kahramanının kendisine verilen rolü oynadığını ne hikâye zamanı ne de esrarlı olaylar karşısında hayrete düşecek bir tabiatı olduğunu belirtir (Lüthi, 1996a: 148).

Bu ilkeye “Koca-Nine ile Tilki” masalında yer alan şu ifadeler örnek olarak verilebilir:

“Bir gün Koca-Nine sütünü sağmış, külekle avlunun ortasına koymuş, işine gitmiş. Az sonra döndüğünde bakmış ki süt yok, külek boşalmış. Bir böyle beş böyle bunun sebebini bir türlü anlayamamış. Bir sabah sütü sağdıktan sonra, küleği gene avlunun ortasında bırakıp bir köşeye gizlenmiş, beklemeye başlamış. Bakmış ki bir tilki küleğe yanaştı süt içiyor. Hemen satırı kapmış nine, tilkinin kuyruğuna indirmiş, koparmış tilkinin kuyruğunu. Tilki, Koca-Nine’ye yalvarmış:

‘Nine, kuyruğumu veeer.’ Nine de:

‘Yook, vermem. Kâfir, sen benim sütlerimi nasıl içersin?’ demiş.” (Boratav, 2017: 29).

Yukarıda paylaşılan masal bölümünde Koca-Nine ve tilki gerçek varlıklardır. Ancak tilkinin konuşuyor olması, kuyruğu için yalvarması, Koca-Nine’nin garibine gitmemiştir. Oysa gerçek dünyada böyle bir durumla karşılaşmak olanaksızdır. Bu olağanüstülük ve Koca-Nine’nin sakinliği, masalın kendi iç dünyasında geçtiği ve tek boyutluluk ilkesine uygun olduğu söylenebilir.

Tilki ile Değirmenci Sado masalı “Bir varmış ve bir yohmuş” (Önay, 1995: 239) formeliyle başlar.

“‘Valla deyrırmancı çoh acam, varsa bana bir parça ekmek ver.’ Sado;

‘Tamam olsaydı men sana verirdim...’ (Önay, 1995: 239).

Masalda geçen bu bölümde tilkinin konuşuyor olması ve değirmencinin bunu normal bir durummuş gibi karşılaması masalda tek boyutluluk ilkesinin varlığını gözler önüne serer. Tilki, her ne kadar gerçek dünyaya ait bir canlı olsa da tilkinin konuşuyor olması doğüstü bir özellik sergilediğini gösterir.

Hünerli Keçi masalı “Bir varmış, bir yohmuş” (Önay, 1995: 260) formeliyle başlar. Formel yapılar masalın girişinde yer alan ve masalın gerçek dünyadan ziyade bir atmosferde geçtiğini bildiren cümlelerdir. Masal başlangıç itibariyle gerçek dünyada yaşanabilecek bir olayı anlatır. Ancak ilerleyen bölümlerde “Vallah beş deke sonra geçi, düşü, pişi geli” (Önay, 1995:261) cümlesi ve onu takip eden “Bu gahi geçinin gemiklerini topliyi, apari töki bi yere. Üstünü gapati geli. Gardasıyla söhbet ediler. Söhbette sora, birez sora bahi, geçi yine meliyi” (Önay, 1995:261) cümlesinde keçinin sahibinin emri ile pişip sofraya gelmesi, kemiklerinin gömüldükten sonra eski haline dönerek dirilmesi reel dünyada karşılaşılacak olağanüstü durumlardır.

Bir Çift Göze Bir Deste Gül masalında, Meleklerden düşen kanat, kızın gözlerini su karşılığında vermesi, daha sonra gözlerini kötü teyzesinden alması ve dua neticesinde tekrar görmeye başlaması, doğaüstü durumlar olup gerçek dünyada olması imkânsız olaylardır. Ancak aile ilişkilerinin varlığı, kıskançlık, kötülük vb. durumlar reel dünyada rastlanabilecek durumlar olduğundan masalda tek boyutluluk ilkesinin olduğu söylenebilir. *Padişahın Kızına Âşık Olan Çoban* masalında çobanın kızı kazanma uğruna yola çıkması, karşılaştığı yaratık ve kahramanın ona karşı tutumu oldukça olağan sunulur. *Oduncunun Üç kızı* masalında da üç kız kardeş, gerçek dünyada rastlanılabilecek bir durum iken kendi kendine konuşabilen ve koyunlarına çobanlık yapan bir maymunla karşılaşmaları öbür dünyaya ait olduğu gibi olağanüstü bir durumun göstergesidir.

Yüzeysellik

Lüthi'nin bahsettiği ikinci ilke yüzeyselliktir. Masalarda olaylar ve şahıslar yüzeysel biçimde tasvir edilir. Herhangi bir detaylandırmayla karşılaşmak oldukça güçtür. Halk masalları, sadece olağanüstü dünyayı günlük dünyadan ayıran derinlik duygusundan yoksun değil, esasında, her anlamda derinlik boyutundan da yoksundur (Lüthi, 1906b: 81). Masal özellikle kendi hayal dünyasında geçen bir anlatı türüdür. Bundan ötürü masalda geçen karakterlere dair kesin bilgiler aktarılmaz, masalın içinde yer alan anlatı öğeleri dinleyicinin hayal dünyasında tamamlanır. Masalarda geçen olaylar ya da karakterlere yönelik analitik bir yaklaşım görmek son derece güçtür. Gümüş de masalarda yer alan karakter ve hayvanlarda psikolojik ve fiziksel derinliklerin görülmediğini açıklar (2017: 80).

Masalarda gerçek sakatlıklar olduğu zaman bile, kurbanın fiziksel görünüşünü gözümüzde canlandırmamıza izin verilmez (Lüthi, 1906b: 82). Bu anlatılarda sahneler ve yaşanan problemler de yüzeysel biçimde aktarılır. Kahramanın yaralanması hikâye edilirken yaraya dair

bir tasvir yapılmaz. Masalların muhatapları çoğunlukla çocuklar olduğu için onlarda olumsuz etki bırakacak söylemler yok denecek kadar azdır.

Özetle Lüthi masalda detaylandırılmış anlatımın yerine yüzeysel bir anlatımın var olduğunu açıklar. Masal, nesnelere ve olaylardan üç boyutluluğu bütünüyle alıp çıkarır ve onları bize parlakça aydınlatılmış bir plan üzerindeki düz figürler ve resmedilmiş olaylar olarak gösterir (Lüthi, 1906b: 90).

“Tilki ile Çimenci Padişahın Oğlu” masalından örnek verebiliriz.

“... Bizimki her birini kuyruğundan birer kütüğe bağlıyor. Çıkıyor tepeye.

‘Bekçi baba, gel de şu tilkileri vur. Bağındaki üzümü tükettiler gitti’ diye bağırıyor. Tilki can havliyle kuyruklarına asılıyorlar, kopartan kaçıyor. Hepsi kuyruksuz kalıyor.’ (Boratav, 2017: 271)

Yukarıda verilen masal kesitlerinde tilkilerin kuyruklarını koparttığı söylene de herhangi bir acı çekme durumu ya da kan tasviri yapılmaz. Masal dinleyicileri çoğunlukla çocuklardır. Onlarda herhangi psikolojik veyahut olumsuz etki bırakacak söyleme, betimlemeye yer verilmez. Masal kötünün cezalandırılmasını dahi yüzeysel aktarır. Bu durum masalarda yüzeysellik ilkesi olarak tanımlanır.

Yüzeysellik ilkesi Van masallarında şu şekildedir:

Tilki ile Değirmenci Sado masalında tilki, değirmenci ve diğer karakterlere dair net bilgiler sunulmaz. Figürlerin, fiziksel özelliklerine dair betimleyici bir söyleme yer verilmez ayrıca Sado ve padişahın kızının evlenmesine rağmen herhangi bir erotik söylem aktarılmaz. Çatışmalarda herhangi bir yaralanma ya da ölüm durumu tasvir edilmez.

Hünerli Keçi masalında geçen karakterlerin hiçbirine dair detaylı ya da betimleyici bilginin sunulmamaktadır. Kadın ve dostu öldürülse de acı ya da kan anlatımının içinde yoktur. *Bir Çift Göze Bir Deste Gül* masalında yer alan anne, teyze, baba vb. kahramanlara ait detaylı bir anlatım bulunmaz. Kızın gözlerini acı duymadan çıkartabilmesi, aynı şekilde gözlerini acı duymadan herhangi bir kan ifadesine mahal bırakmadan geri yerine yerleştirmesi yüzeysellik ilkesini sağlar.

Padişahın Kızına Âşık Olan Çoban masalında kahramanlara dair detaylı bir bilginin verilmez. Çoban ve padişahın kızıyla evlenmek için engelleri aşar, evlenir ancak erotik bir söylem yoktur. *Oduncunun Üç kızı* masalında Üç kız kardeş, baba ve üvey anneye dair psikolojik ve fiziksel herhangi bir betimleyici anlatım yapılmaz. Masalda üç kızın ve ailenin bağları kuvvetli değildir. Üç kız kardeş maymunun ölümüne sebep olsa da maymunun ölümüne dair bir tasvire yer verilmez.

Soyut Biçim

Lüthi'nin çözümleme yönteminde yer alan üçüncü ilke soyut biçim olarak adlandırılmıştır. Masal kavramsal boyutta soyut olarak görülür. Masal kişilerinin isimlendirilmesinin son derece az olması bundandır. Masalda yer alan kahramanların açık isimlerinden ziyade onları tanıtan özelliklerine bağlı adları vardır. Masalarda detaylı betimlemeler oldukça sınırlıdır ve isimler karakterlerin betimsel özelliklerini yansıtmaya işleviyle kullanılır. Böylece masalarda geçen karakterlerin detaylı tasvirine gidilmeden tahkiyenin yapılmasını sağlar. “Masalda önemsiz hiçbir şeye nitelik yüklenmez, hiçbir şey dallandırılıp budaklandırılmaz ve kimsenin hatırı için konuya dahil edilmez. Her kahramana sadece bir nitelik yüklenmesi masalın kuralıdır: ihtiyar adam, harabe yer, deli oğlan, koca karı, kırk odalı ev, altın tas gibi. Masala ait bu isimlendirme yöntemi sayesinde nesnelere veya varlıklar tanımlanır ve masalda onların hangi amaçla bulunduğunu kesin olarak gösterir.” (Gümüş, 2017a: 91).

“Papağan” masalı bu ilke için örnek gösterilebilir:

“*Bir varmış, bir yokmuş... Bir padişah varmış. Bu padişahın gayet güzel, akıllı bir kızı varmış...*” (Boratav, 2017: 116). Bu masalda padişah ve güzel akıllı kızı soyut biçimde adlandırılmıştır. Her ikisinin de ismi yoktur. Masal boyunca padişah ve padişahın kızı olarak anılırlar. Masalların büyük kısmında kahramanlara isim verilmez, onlar fiziksel ya da statüye bağlı isimler alırlar. Van masallarında da bu durum görülmektedir.

Tilki ile Değirmenci Sado masalında, Sado ve Rıza Ağa dışında yer alan padişah, padişahın kızının ve diğer karakterlerin isimleri yoktur ve sahip oldukları statüye dair adlandırılırlar. *Hünerli Keçi* masalında yer alan ağabey, kız kardeş, eş ve kadının dostu da herhangi bir ada sahip değildir. Bu figürlerin konumlarına dair adlarla tanıtılması ve masal boyunca isimlendirmenin böyle devam eder. Her iki masal da soyut biçim ilkesine uygundur.

Bir Çift Göze Bir Deste Gül masalında yer alan anne, teyze, baba vb. kahramanlara dair isimlerin yoktur. Onlar ailevi statülerine göre adlandırılırlar. *Padişahın Kızına Aşık Olan Çoban* masalında figürlerin hiçbiri bir isme sahip değildir. Buldukları statüye göre anılırlar. Aynı zamanda çobana bir dervişin yardım etmesi, soyut biçim ilkesine uygundur.

Oduncunun Üç kızı masalında kız kardeş, baba ve üvey annenin isimleri yoktur. Ayrıca masalda yer alan olağanüstü özellik sergileyen maymun ormanda, izole edilmiş bir evde kalır.

Tecrit ve Her Şeye Bağlılık

Dördüncü ilke tecrit ve her şeye bağlılık ilkesidir. Masal kendi iç dünyasında gerçekleşse de reel dünyadan tam olarak bağımsız değildir. Kahramanları reel dünyada görebileceğimiz varlıklar olabileceği gibi doğüstü güçlere sahip figürler de bulunur. Ancak masal dünyasının kahramanları bu olağanüstü olaylar karşısında oldukça sakindirler. Çünkü bu olaylar onlar için alışıl gelmiştir. Masal kahramanlarının neredeyse tamamı korkudan habersiz görünürler ve onların korktuğu tek şey ölümdür. Gümüş de masal karakterlerinin, olağanüstü varlıklardan korktukları için değil, ölümcül darbelerinden sakınmak için kaçtıklarını belirtir (2017b: 2401).

Masal karakterleri merak duygusundan son derece yoksundur. Onlar başlarına gelen olayları ya da buldukları durumun neden gerçekleştiğini ya da daha sonra nelerin olabileceğini düşünmez ve merak etmezler. Onlar için masal dünyası içinde yer alan anlık olaylar ve bu olaylar çevresinde gerçekleşen problemlerin çözümü önemlidir. Bu sebeptendir ki masal kahramanı anlatının başından itibaren birtakım yoksunluklarla tanıtılır. Anne ve babasının çocukları olmamaktadır, kahramanın annesi ya da babası yoktur, bazı durumlarda hem anne hem babanın yokluğu ve üvey annenin acımasızlığı vb. durumlar aktarılır. Gümüş, masalların; tek çocuk, üvey anne gibi nadir kıymetli, diğerlerinden farklı olan şeyleri sevdiğini söyler (2017a: 127). Bu durumlar masal kahramanını diğer karakterlerden farklı kılar. Bu farklılık tecrit edilmişliğin göstergesidir. Masal kahramanının yoksunluğu, paradoksal bir biçimde onu her şeye ulaşılabilir bir potansiyele sahip kılar ve tecrit sayesinde istediği bilgiyi edinmesi yine her şeye bağlılık ilkesinin göstergesi haline gelir.

Bu ilkede değinilen diğer iki kavram “kesik motif” ve “kör motif” tir. Gümüş, bir anda kullanılmaz hale gelen sihirli çubuk, uçan küp, olağanüstü harabeler, sihirli dağ, mağara, ağaç bebek, sihirli keman, sihirli şişe gibi nesnelerin masalarda kesik motif; hiçbir görevi olmayan kardeşler, anneler, babalar veya arkadaşların, hiçbir şey için kullanılmayan hediyelerin bazı sahnelerde arkada yer alan karakterlerin kör motif olduğunu söyler (2017a: 112).

“Nardaniye Hanım” masalında geçen kızın annesiz kalması örnek olarak verilebilir:

“Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde... Bir adamcağız varmış. Bunun bir tane, on iki on üç yaşlarında, kıymetli bir kızı varmış. Kızın anası ölmüş...” (Boratav, 2018: 114).

Tilki ile Değirmenci Sado masalında Masal kahramanı Sado yalnız yaşar ya da ailesine dair herhangi bir bilginin verilmez. Tilki tarafından bir miknatis gibi olaylara çekilir. Padişahın kızıyla

evlendikten sonra bile ailesinden ya da yakın çevresinden kimse görünmez. Bu durumlar masalın tecrit ve her şeye bağlılık ilkesine uyumunu gösterir.

Hünerli Keçi masalı, son derece arındırılmış bir mekânda geçer. Toplam dört karakter ve keçi dışında canlı yoktur. Koca, kendi başına karar vermekten yoksundur. O, eşinin söylemleri doğrultusunda hareket eder. Masalda geçen kadının dostu figürü işlevsizdir ve bu kör motif olarak karşımıza çıkar.

Bir Çift Göze Bir Deste Gül masalında güzel kızın özel güçlere sahip olarak diğer figürlerden ayrışır. Normal bir durummuş gibi su karşılığında gözlerini teyzesine verir. Daha sonra hakkını arama girişiminde bulunmaz. Masalda ailevi bağların kuvvetli olmadığı görülür. Ailesinin onu aramaya girişmemesi, kızın güzelliğinden ötürü teyzesi tarafından ötekileştirilmesi ve zulme uğraması tecrit ve her şeye bağlılık ilkesiyle açıklanabilir.

Padişahın Kızına Âşık Olan Çoban masalının kahramanı çoban, babadan yoksundur. Çoban olmasından ötürü padişah tarafından hakir görülür. Bu durum onu diğerlerinden ayıran bir özellik olarak görülür. O, korkusuz bir şekilde, verilen görevi yerine getirmek için yollara düşer, görev süresince pek çok kişiyle etkileşime girer.

Oduncunun Üç kızı masalında kızların annesi yoktur. Üvey anne zulmüne maruz kalırlar, dışlanırlar. Ormanda tek başlarına korkusuzca gezebilirler ayrıca ormanda izole edilmiş bir evde kalan maymuna tuzak kurarak onun hayatına son verirler. Komşunun yani üvey annenin hazırladığı lavaşlar ve onların altına koyduğu tezek bir anda işlevsiz kalır. Bu durum kesik motife uygundur.

Yüceltme ve Geniş kapsamlılık

Lüthi'nin çözümlemesinde yer alan beşinci ve son ilke yüceltme ve geniş kapsamlılıktır. Gümüş, masalarda bulunan mucizenin masalın yüceltici tarzının en üst noktası olduğunu belirtir (2017a: 122). Masalarda yer alan olağanüstülükler, mucizevî olayları dinleyicisine aktararak bir yüceltme sağlar. Ancak bu durum masalın farklı bir dünyada geçtiği izlenimi oluşturmaz. Dinleyenler ve anlatan için bu oldukça olağandır. Öyle ki tek boyutluluk ilkesinde masalın kendine özgü bir dünyası olduğunu ve olayların bu dünyada cereyan ettiği açıklanır. Ancak masal her ne kadar bağımsız bir atmosferde yaşanılanı sergilese de reel dünyaya bağlılığı kesilmez. Kahramanların gerçek dünyayla bağları vardır ve olağanüstü durumlar neticesinde masal gerçek dünyadan farklılaşır. Bu farklılaşma sonucunda kahramanlar doğaüstü güçler ve destekler sayesinde yüceltilir. Gümüş, masalarda günlük dünya ile olağanüstü dünya varlıklarının aynı

düzlemde yaşamlarını devam ettirdiğini, masallarda yer alan diğer dünyaya ait varlıkların ve motiflerin kullanımının insanlığın bilinmezliği aydınlatma çabası ve temel kaygılarının sonucu olduğunu belirtir. (2017a: 122).

“Bir varmış, bir yokmuş. Bir tilki varmış bir de kuyruğunda zili varmış. Tilkinin abdesti gelmiş. Düşünmüş, taşınmış, abdest etmek için yedi yıllık yola gitmeye karar vermiş. Bir çam ağacına zili asmış.

‘Ey çam! Ben gelinceye kadar bu zil sende kalsın. Gelince alırım,’ demiş.

Yedi yıl gitmiş, yedi yıl da gelmiş... On dört yıl Çam, koca ağaç olmuş.

‘Ver çam, zilimi’

‘Vermem’’ (Boratav, 2017: 43).

Yukarıda verilen masalda çam ve tilki gerçek dünyaya ait varlıklardır, ancak tilki ve çamın karşılıklı diyaloglarla konuşuyor olması, bunun normal bir durum olarak sunumu, tilkinin aniden kaybolması ve yine ani bir şekilde ortaya çıkması yüceltme ve geniş kapsamlık ilkesini gösterir.

Tilki ile Değirmenci Sado masalında Tilki her ne kadar yaşadığımız reel dünyada olsa bile onun masalda konuşuyor olması ya da insani davranışlarda bulunması ona olağanüstülük kazandırır. Gerçek dünya varlıkları ile onların olağanüstü özellik gösteren halleri masalda yan yana bulunur Aynı durum, *Hünerli Keçi* masalında da görülür. Keçi reel dünyanın bir canlısı olmakla beraber keçinin doğaüstü bir yeteneği vardır. Ve bu durum son derece doğal bir şekilde aktarılır. Kadının dostuyla olan yasak aşkı anlatılır ancak herhangi bir müstehcen söyleme yer verilmez.

Bir Çift Göze Bir Deste Gül masalında olağanüstü güçleri olan yardımcıları aniden ortaya çıkar, doğuma yardımcı olarak güzel kızın doğaüstü güçlere sahip olmasını sağlarlar. Doğumun son derece zahmetsiz olduğu söylemi vardır. Hayali ve reel dünya durumları bir arada devam eder.

Padişahın Kızına Aşık Olan Çoban masalında çobanın daha önce gitmediği başka bir diyara yolculuk etmesi, olağanüstü bir yaratıktan ve dervişten yardım alması, çobanın reel bir dünyanın kahramanı olmakla beraber zengin olduktan sonraki uğraşları normalmiş gibi tasvir edilir. Çobana yardımcı olan yaratık ve derviş aniden ortaya çıkar ve aniden kaybolur.

Oducunun Üç kızı masalında Kız kardeşler, konuşan maymun karşısında soğuk kanlılıklarını korur. Ona karşı bir eylemde bulunarak maymunu öldürürler. Gerçek dünya ve hayali dünyanın yan yana

devam eder. Bu durumlar neticesinde masal yüzeysellik ve geniş kapsamlılık ilkesini sağlar.

Masal Özetleri

Tilki ile Değirmenci Sado

1. Sado isminde; saf, temiz bir değirmenci vardır.
2. Duvar dibinde otururken yanına bir tilki gelir aç olduğunu söyler.
3. Sado tek bir taptapası (Van'a özgü bir ekmek) olduğunu ve yarı yarıya bölüşebileceklerini söyler.
4. Tilki Sado'ya neden böyle dertli, düşünceli olduğunu sorar. Değirmenci yaşadığı köyün fakir olduğunu buğday hasadı gelmezse başka gelirinin olmadığını açıklar.
5. Bunu öğrenen tilki yardım etme düşüncesiyle şehre gider.
6. Kalabalıktan padişahın kızının Rıza Ağa ile evleneceğini öğrenir.
7. Rıza ağayı ve Padişahı farklı şekillerde kandırır.
8. Sado'yu Padişaha Rıza ağa olarak tanıtır.
9. Padişahın kızı ve Sado evlenir.
10. Tilki Sado'yu sınamak için hasta numarası yapar.
11. Sado'nun tilkiyi tandıra atma düşüncesi neticesinde tilki padişahın kızına gerçekleri anlatır.
12. Bunu öğrenen padişahın kızı evi terk eder.
13. Sado tilkiye yalvarır onu ikna ederek padişahın kızını eve geri getirmesini ister.
14. Tilki bir yol bularak padişahın kızını ikna eder ve eve geri getirir.
15. Tilki Sado ile kalamayacağını söyler ve arkadaşlarının yanına gider.
16. Sado ve padişahın kızı mutlu mesut yaşamaya devam eder.

Hünerli Keçi

1. Eski zamanlarda mutlu bir karı koca vardır.
2. Adam eşine bağlı ve evine her şeyin iyisini getirir.
3. Ancak hiçbir zaman iyi şeyler yiyemez hep kötü şeyler yer.
4. Kadın evine gelen iyi ürünleri dostuna kötülerini kocasına yedirir.
5. Adam bu duruma daha fazla dayanamaz ve eşine neden kötü şeyler yediğini sorar.
6. Kadın, adamın kız kardeşinin gelip iyi şeyleri evine götürdüğünü bu sebeple kardeşini öldürmesi gerektiğini söyler.

7. Bunu duyan adam yola koyulur.
8. Kardeşinin evine varır ve onu öldüreceğini söyler.
9. Kardeşinin ikna eder yemeğe kalır.
10. Kardeşi keçiyeye “piş, düş, gel” der ve keçi pişip gelir.
11. Bu duruma şaşan ağabeye kız kardeşi keçiyeyi alıp eve gitmesini ve eşine kardeşini öldürdüğünü söylemesini söyler.
12. Adam keçiyeyi alarak eve gelir.
13. Eşine yemek hazırlatmaz. Keçiyeye “piş, düş, gel” der ve keçi pişip gelir.
14. Kadın bunu görünce dostuna yemek yapmayacağım düşüncesiyle sevinir.
15. Sonraki gün kocası gider, dostu gelir.
16. Keçiyeye “piş, düş, gel” demesine rağmen keçi bu emri yerine getirmez.
17. Duruma sinirlenen kadın dostunun ayakkabısını keçiyeye fırlatır ve ayakkabı keçiyeye yapışır.
18. Kadının dostu gitmek isteyince kadın ayakkabıyı almaya keçinin yanına gider ancak o da yapışır.
19. Kadını kurtarmak isteyen dostu da keçiyeye yapışır.
20. Eve gelen adam eşini ve dostunu keçiyeye yapışmış şekilde görünce ikisini de öldürür.
21. Keçiyeyi alan adam kız kardeşinin evine gider mutlu mesut yaşar.

Bir Çift Göze Bir Deste Gül

1. Biri fakir diğeri zengin iki kız kardeş vardır.
2. Fakir kardeş bir gece doğum yapar. Kızı olur.
3. Melekler baş ucuna gelir.
4. Melekler kendilerinden düşen kanatla kızını yıkamasını söyler.
5. Melekler, bu suyla kızı her yıkadığında bir altın, bu suyu bahçeye serptiklerinde ise güller biteceğini söyler.
6. Bu kız sayesinde fakir aile zengin olmuş.
7. Baba bir gün bahçede biten gülleri kış vakti satmak ister.
8. Gülleri alan padişahın oğlu bu güllerin kış mevsiminde nasıl olduğunu sorar.
9. Baba durumu anlatır.
10. Padişahın oğlu adama para vererek kızla evlenmek istediğini söyler.
11. Düğüne zengin teyze davet edilir.
12. Kıza arabada zengin teyze eşlik eder.

13. Yolda kıza tuzlular yedirir ve susamasına sebep olur.
14. Susayan kıza bir gözü karşılığında su vereceğini söyler.
15. Kız tekrar susayınca diğer gözü karşılığında yine su verir.
16. Gece konakladıkları sıra kızdan gelinliği çıkartır ve kendi çirkin kızına giydirir.
17. Kızı dışarıya bırakır.
18. Dokuz kıızı olan bir fakir adam gözleri olmayan kıza rastlar.
19. Onu da kıızı sayar evine götürür.
20. Kız kerametini anlatır. Kızı yıkarlar altın gelir, suyu bahçeye dökerler güller açar.
21. Padişahın oğlu zengin teyzenin kızını görünce durumu bir şekilde kabullenir.
22. Fakir adam bir gün yetişen gülleri satmak ister.
23. Kız bu gülleri bir çift göz karşılığında satmasını ister.
24. Fakir adam gülleri satmak isterken zengin teyze kızını göndererek göllerin bedelini öğrenmek ister.
25. Fakir adam bir çift göz deyince aklına yeğenin gözleri gelir ve gözleri vererek gülleri alır.
26. Fakir adam gözleri kıza götürür, dua ederler gözleri eskisinden iyi görür.
27. Yine gül satacağı bir gün padişahın oğluna denk gelir.
28. Padişahın oğlu bu güllerin kış vaktinde nail olduğunu sorunca adam durumu anlatır.
29. Padişahın oğlu para karşılığında kızla evlenmek istediğini söyler. Adam kabul eder.
30. Kızla evlenir, zengin teyze ve çirkin kıızı atın arkasına bağlar
31. Onlar parçalanır. Kız ve padişahın oğlu mesut yaşarlar.

Padişahın Kızına Âşık Olan Çoban

1. Bir çoban padişahın kızına âşık olur.
2. Bunu duyan çobanın annesi padişahın eşine gider durumu anlatır.
3. Padişaha eşi durumu anlatır ancak padişah kızını vermek istemez.
4. Padişah, kızını çobanla beraber görür.
5. Çobana tek şartla kızını vereceğini söyler.
6. Güneşten bir cevher getirmesi şartını koşar.
7. Çoban bu şartı duyunca yola koyulur.
8. Bir deniz kıyısına gelir. Dua eder.
9. Denizden bir yaratık çıkar ve onun sırtına biner.
10. Birkaç gün bu şekilde yolculuk eder.

11. Yola devam ederken bir karartı görür.
12. Yaratığa bunun ne olduğunu sorar.
13. Pir-i Müyan olduğunu öğrenir.
14. O gece orada konaklarlar. Namaz vaktinde uyandığında bir dervişin baş ucunda olduğunu görür.
15. Dervişe durumu izah eder.
16. Derviş, sabah olduğunda üç havuz göreceğini önce katran dolu havuza sonra su dolu havuza en sonda da süt dolu havuza girmesi gerektiğini söyler.
17. Çoban namaz kılar, uyur.
18. Uyanınca havuza atlar. Ancak ilk sefer de olmaz sonra ikinci kez atlar yine olmaz sonra üçüncü kez atlar yine olmaz ve bir ses duyar.
19. Sese başından geçenleri anlatır. Ses her havuzdan birer kase alması gerektiğini ve evine dönmesini söyler.
20. Çoban söyleneni yapar yaratığın sırtına biner ve yola koyulur.
21. Evine varır annesi onu tanımaz. Başından geçenleri anlatınca tanır.
22. Çoban daha sonra bir mücevher karşılığında bir çuval altın alır. Bu altınlarla evler yapar.
23. Bunu duyan padişah vezirlerini çobana gönderir.
24. Vezirler de çobanı tanımaz ve padişaha durumu anlatırlar.
25. Padişah çobanı yanına çağırır kızıyla evlenmesini söyler ancak padişah da çobanı tanımaz.
26. Çoban kızla evlenmek istemez. Bunu duyan padişah tekrar çobanı çağırır.
27. Çoban başından geçenleri anlatır ve padişahın kızının kaderinin kendisine yazıldığını söyler.
28. Çoban ve padişahın kızı evlenir mutlu mesut yaşar.

Oduncunun Üç kızı

1. Bir oduncu ve üç kızı vardır.
2. Kızların annesi ölür.
3. Kızlar babalarının evlenmesini ister.
4. Baba annelerinin kıyafetleri ne zaman çürürse o zaman evleneceğini söyler.
5. Kızlar kıyafetleri eskitir, çürütür ve babalarını komşularıyla evlendirir.
6. Komşu, kızlara kötü davranır.
7. Komşu kızların evden gitmesini ister.

8. Baba ikna olur ve kızlarını teyzelerine götürme vaadiyle ikna eder.
9. Komşu bir torbaya önce tezek sonra üç lavaş koyar.
10. Baba kızlarını alır yola koyulur. Ormana varır.
11. Kızlarına beklemleri, kendisinin de odun toplayıp geleceğini söyler.
12. Gider ancak geri dönmez.
13. Kızlar zamanla acıkır lavaşları yer. Sonra tekrar acıkları.
14. Yiyecek bir şey olmayınca en küçükten başlayarak birbirlerini yemeğe karar verirler.
15. Küçük kız ağlar yemek bulmaya çıkar.
16. Ormanda gezerken bir ev görür.
17. Evin girişinde zincirler görür.
18. Zinciri kaldırır ve eve girer.
19. Evde yemekler olduğunu görünce kardeşlerine haber verir.
20. Hep beraber eve gelirler.
21. Evin sahibi çoban, zengin bir maymundur.
22. Maymun kendi kendine konuşur.
23. Kızlar evde gizlenir maymun uyuyunca eteklerine bal sürerler.
24. Maymun sabah uyanıp evden çıkar.
25. Eteklerine çalı çırpı yapıştığını görünce sinirlenir.
26. Maymun kendini götürüp tandıra atar.
27. Ev kızlara kalır. Yer içer mutlu mesut yaşarlar.

Sonuç

Bu çalışmada; Van yöresine ait masallardan seçilen derleme metinler, Max Lüthi'nin kuramı çerçevesinde analiz edilmiştir. İncelenen masalların tamamında, Max Lüthi'in bahsettiği beş ilkenin anlatı yapısını inşa eden unsurlar olduğu görülmektedir. Beş masalda; olağanüstü durumların normalmiş gibi anlatılması, reel ve hayali atmosferin bir arada kabul görmesi tek boyutluluk ilkesine; figürlerin zaman mefhumundan etkilenmemeleri, evlilik, aşk gibi söylemlere rağmen herhangi bir müstehcenliğin olmaması, şiddet eylemlerine rağmen acı ve kan göstergelerinin sunulmaması yüzeysellik ilkesine; kahramanların herhangi bir adlandırmadan uzak olmaları, statülere göre isimlendirilmeleri, izole alanların varlığı soyut biçim ilkesine; kahramanların bir mıknaş gibi olaylara çekilmesi, aile yapısının kuvvetli olmaması, ölüm ve korku olgularının yokluğu tecrit ve her şeye bağlılık ilkesine; olağanüstü olayların özümsemesi ve normal durumlar gibi kabulü, gerçek ve hayali dünyanın bir arada devam etmesi yüceltme ve geniş kapsamlılık ilkelerine uygundur.

Çalışmada analiz edilen masal metinlerinin, Lüthi'nin çözümleme yöntemine göre masalın iskeleti olarak da tanımlayabileceğimiz beş ilkeye sahip olduğu, bu açıdan uluslararası literatürde yer alan masallardan dil, kültür, anlatım özellikleri bakımından ayrıştığı ayrıca yapısal nitelikleri bakımından Lüthi'nin kuramının ileri sürdüğü ortak ilkeleri barındırdığı söylenebilir.

Kaynakça

- Aça, M. (2019). Anonim Halk Edebiyatı. Mehmet Aça (Ed), *Türk Halk Edebiyatı* içinde (s. 137-238). Ankara: Nobel.
- Boratav, P. N. (2016). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. Ankara: Bilgesu
- Boratav, P. N. (2017). *Az Gittik uz Gittik*. Ankara: İmge.
- Boratav, P. N. (2018). *Zaman Zaman İçinde*. Ankara: İmge.
- Connerton, P. (2014). *Toplumlar Nasıl Anımsar?*. Şenel, A. (Çev). İstanbul: Ayrıntı.
- Çobanoğlu, Ö. (2012). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ.
- Eren, M. (2016). Masal Motifleri, Tekrar ve Sözlü Kompozisyon Teori. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(30). 290-308.
- Eren, M. (2017). Van Gölü Havzası Masallarının Estetik Biçimlenmesinde Kalıp, Tekrar Ve Anlatıcı, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 36, 33-54.
- Gümüş, İ. (2017a). *Türk Masalları ve Max Lüthi Yöntemi*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Gümüş, İ. (2017b). Nardaniye Hanım Masalının Max Lüthi Yöntemine Göre Çözümlemesi. *İdil*, (37), 2397-2408.
- Halbwachs, M. (2018). *Kolektif Hafıza*. Ankara: Heretik.
- Kaya, M. ve Erol, S. (2020). Evaluation of tales in Turkish course books with reference to Max Lüthi principles. *African Educational Research Journal*, 8(2), 171-176.
- Lüthi, M. (1996a). Halk Masallarında Tek Boyutluluk. Mirzaoğlu, G. (Çev.). *Milli Folklor Dergisi*, (31-32), 147-151.
- Lüthi, M. (1996b). Halk Masallarında Yüzeysellik. Mirzaoğlu, G. (Çev.). *Milli Folklor Dergisi*, (29-30), 147-151.
- Önal, M. N. ve Dursun, A. (2009). Zümrüdü Anka Masalı Üzerine Bir İnceleme. *Karşılaştırmalı Edebiyat, Edebiyat ve Dil Öğretimi Kongresi Tam Metin İçinde*, 225-237.
- Sakaoğlu, S. (1973). *Gümüşhane Masalları-Metin Toplama ve Tahlil*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (2018). *Masal Araştırmaları 2*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Yılmaz, Ö. (1995). *Van Masalları Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Ek Beyan

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

